

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:

אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה

משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ה

פרשת קדושים

א. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק יט' פסוק ב':

(ב) דבר אל כל עדת... קדשים תהיו.¹

אחר שהשנה שכינתו

בישראל² לקדשם לחיי עולם כמו שהיתה

הפונה באמרו: "ואתם תהיו לי ממלכת

כהנים וגוי קדוש"³ (שמות יט, ו), ובאמרו

"פי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים,

להיות לכם לאלהים, והייתם קדושים"⁴

(לעיל יא, מה), והבדילים⁵ מטמאת

המאכלות⁶ והזרע⁷ בטמאת הנדה⁸,

והנגעים הנמשכים ממנה⁹, ומטמאת

הזבה¹⁰, וטמאת החטאים¹¹, כאמרו

"מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו" (לעיל

טז, ל), ומחברת השדים¹², ורוח

הטמאה¹³, ומטמאת העריות (פרק יח)

כאמרו "אל תטמאו בכל אלה" (לעיל יח,

כד), אמר עתה שהפונה בכל אלה

האזהרות היא שיהיו קדושים¹⁴, וזה כדי

שידמו ליוצרים כפי האפשר¹⁵, כמו

שהיתה הפונה בכריאת האדם, כאמרו

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו"¹⁵

(בראשית א, כו), וזה באר עתה באמרו -

פי קדוש אני ה' אלהיכם. וראוי שתדמו

אלי כפי האפשר בעיון ובמעשה¹⁶.

ולחשיג זה ההדמות באר שנוצטרך לשמור

את המצוות הכתובות בלוח הראשון,

שכל הפונה בהם היא לחיי עולם בלבד,

כמו שבאר בסופם באמרו "למען

יזריכון ימך" (שמות כ, יב), כאשר

התבאר במקומו¹⁷. והתחיל לבאר ענין

כבוד אב ואם¹⁸.

1. לפנינו דוגמה קלאסית לשיטת רבינו בביאור הקשר בין פרשיות שונות, כאשר במקרה דנן הוא פורס לפנינו את המסגרת המקיפה מפרשת מתן תורה בחומש שמות ועד פרשת קדושים כויקרא. להלן בתחילת פרשת אמור עוד ימשיך את הקו לפיסגה חדשה, בהראותו את הקשר בין כל זה ובין סוגית הכהנים ודיניהם המיוחדים. גם כאן נראה את דרכו של רבינו לפרש 'לשיטתו', כאשר בקצירת האומר הוא מפנה אותנו אל ביאורו הוא בכל הסוגיות הכלולות במסגרת שהוא מתווה לנו. 2. הכוונה להקמת המשכן ול"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", אחרי שחטאו בעגל, שלפני כן לא נצטוו על המשכן (ספורנו שמות כב, יח ד"ה ויהי משה בהר ובשאר דוכתי), ולדרגה מיוחדת של קדושה הנקראת "ממלכת כהנים" (להבין ולהורות לכל המין האנושי לקרוא כולם בשם ה'...). 3. "גוי קדוש" 'חיי עולם' וכדברי רבינו (שם): בלתי נפסדים, אבל תהיו קיימים לעד כאיש... ואמרו ז"ל: מה קדוש לעולם קיים אף הם לעולם קיימים. 4. "להיות לכם לאלקים" מובילה אל "והייתם קדושים", וכלשון רבינו שם: 'שאהיה לכם לאלהים בלתי אמצעי, ושתהיו קדושים ונצחיים בהדמותכם אלי במדות ובמושכלות. 5. אחרי שהשחיתו את דרכם בעגל כאמרו אז ויכתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב", היה צריך תחילה לסור מרע (מטומאה המטמאת ומטממת) לפני העשה טוב של "קדושים תהיו". עתה מונה רבינו את כל פרשיות הסור מרע בחומש ויקרא. 6. לעיל פרק יא, שם הקדים רבינו לבאר: הנה אחר שהתנצלו ישראל את עדים הרוחני... ראה לתקן מזגם שיהיה מוכן לאור באור החיים הנצחיים... 7. ריש פרשת תזריע (פסוקים א-ח) בענין טומאת לידה. 8. שם, כאשר התורה תולה את טומאת לידה בטומאת נדה ("כימי נדת דותה תטמא") וכלשון רבינו: כי בשבעה ימים ראשונים יגר הנדות אשר לא התעפש עדיין ולא הפסיד צורת טומאתו.

קדושים

דרגה של קדושה (נצח). ואם תשאלו, כיצד עושים זאת, הרי תשובתה בצדה - תידמו אל ה' עצמו שהוא נצח נצחים, ובמידת ההידמות שלכם אליו כך תהיה מידת נצחיותכם (קדושתכם). 17. שמות כ"ב ד"ה למען יאריכון ימיך (עיין שם בהרחבה). וזה לא כפירוש המקובל שדוקא כיבוד אב ואם מאריך ימים. 18. לדעת רבינו, פרשתנו (ישכל גופי תורה תלויים בה') מבארת עתה את הלוח הראשון שבעשרת הדברות (אשר לשיטת רס"ג ודעימיה כוללים בתוכם את כל תרי"ג מצוות - עיין אברבנאל ריש פרשת משפטים) מן החמישי חזרה אל הראשון, בבחינת 'ההוא דסליק מיניה חביבא ליה'. כך גם פירש הרמב"ן את הקשר בין פרשת משפטים ובין פרשת יתרו, בזה שפרשת משפטים מבארת את דיני הקניין והרכוש, כדי שאדם לא יעבור על "לא תחמוד" דסליק מיניה בעשרת הדברות.

9. רבינו לעיל יג, ב ד"ה אדם כי יהיה בעור בש"ו: וזה יהיה ברוב אם לא יטהר הזרע מדם הנדות. 10. לעיל פרק טו (אחרי סיום כל פרשת טומאת הצרעת והטהרה ממנה). 11. הרי פרק טז (סדר העבודה של הכהן הגדול ביום הכיפורים) בא לכפר על "כל חטאתיכם", ושם נאמר "וכפר על הקודש מטומאת בני ישראל... השוכן אתם בתוך טומאתם" (פסוק טז). 12. בפרק יז בסוגית "לא יבחו עור לשעירים" (עיין רבינו שם פסוק ז). 13. שם פסוק טו בענין אכילת נבילה וטריפה 'המוכן אל שתשרה עליו רוח טומאה'. 14. סיבת ה'סור מרע' נועדה לאפשר להם להגיע לידי 'עשה טוב' - קדושה נצחיות של התדבקות עם השי"ת. 15. ובהרחבה לעיל יג, מז. 16. 'במושכלות ובמדות'. אם כן אין הפירוש שמשום שה' קדוש לכן הוא דורש מכם להיות קדושים. אלא: השתדלו אתם להגיע לידי

אלוה

1. איך מספיר פרשנו את סמיכות הפרשיות עם הפרשה הקודמת ואת סדר הכתובים כצ"ל?
2. מהי הכוונה בצ"ל האזהרות האלה?
3. מתי ואיך שרתה השכינה בצ"ל?
4. מה קרה בצקבות חטא הצ"ל?
5. מהי "קדושה" צפ"י האדרתו?
6. אחרי חטא הצ"ל הבדיל הקב"ה את ישראל וט"הרס מן הרע, איך ולמה?
7. מהי מטרת יום הכיפורים ואיך לה פוצ"ל?
8. מהי מטרת ה"סור מרע"?
9. מה מקש הקב"ה מאתנו לפי זה?
10. מה הן המצוות הכתובות ב"לוח הראשון ואלה הן באות להפיאנו?

* * *

ב. רש"ר הירש.

פרק יט' פסוק ב':

(ב) דבר אל-כל-עדת בני-ישראל. מצאנו כעין זה רק במצווה הראשונה שניתנה לישראל, במצוות קרבן פסח (שמות יב, ג); ובפירוש נאמר שם למשה ולאהרן לומר מצווה זו אל כל העדה. ולא מצאנו כן במצווה אחרת - אלא כאן בלבד. אכן מצוות קדשים תהיו מצווה על הדרגה העליונה המוחלטת של שלמות אנושית מוסרית (השווה פי' בראשית ב, ג); ובדין שתיאמר אל כל אחד בפירוש. כל אדם - ללא הבדל מעמד ומין, גיל וגורל - נועד להשיג את הדרגה המוסרית העליונה; אין אדם, שקריאה זו פונה אליו בייחוד. כולנו חייבים להיות קדושים.

קדושה - להיות מוכן ומזומן לכל מעשה טוב; ואין אדם מגיע למידה זו, אלא אם כן נפשו חדורה מוסריות צרופה; ונמצא, שהיפוכו של הטוב - הנטייה אל הרע - שוב אין לו מקום בנפשו. מאמר חז"ל בתורת-כהנים - "קדשים תהיו: פרושים תהיו" - מבליט אותה בחינה שלילית של הקדושה. אף הוא מצביע על הדרך המביאה לידי קדושה; כי רבה העבודה המוטלת על כל אחד - כדי להשיג את מעלת הקדושה. קדושה נקנית על-ידי שליטה בכל הכוחות והכשרונות - ובכל הגירויים והנסיונות הקשורים לאלה - להיות מוכן ומזומן לעשות את

קדושים

לצורך האימונים האלה; שכן אם ייכשל שם, כבר נמצא עובר עבירה; אלא ינסה ויאמץ את כוח רצונו בתחום המותר בלבד; יתגבר על נטיות מותרות, הקרובות לאסורות; כך יקנה את כוח השליטה בעצמו; ישעבד לעצמו את כל כוחותיו וכשרונותיו — לעשות בהם את רצון ה'. איש איש על-פי תכונותיו המיוחדות — בנפשו פנימה יחנך את נפשו; יתאמן בצנעא — ורק הוא יידע על כך. הנה זו הכשרת האימון, הקרויה בפי חז"ל "פרישות"; וכך אמרו ביבמות כ ע"א: "קדש עצמך במותר לך". פרישות עדיין איננה קדושה — אך סופה להביא לידי קדושה; וכבר למדנו כן מדברי ר' פינחס בן יאיר על סולם המעלות של השלמות המוסרית (עי' עבודה זרה כ ע"א).

צון ה'. שליטת האדם בעצמו היא באמנות העליונה המסורה בידי אדם; משמעותה איננה להזניח ולנחון, להמית ולהשמיד אף אחד מכוחותיו וכשרונותיו. כל הכוחות והכשרונות שניתנו לאדם — מן הרוחנית ועד החושנית שבהם — כשלעצמם אין בהם לא רע ולא טוב. כולם ניתנו למטרות נעלות — לעשות בהם את רצון ה' עלי אדמות. התורה מציבה להם מטרה חיובית — וגבול שלילי. בשירות אותה מטרה ולפנים מאותו גבול הרי הכל קדוש וטוב; אך משפנה אדם מאותה מטרה ויצא מאותו גבול — כבר נכנס לתחום הרע. אולם אותה אמנות מוסרית עילאית נקנית — ככל אמנות — רק בכוח ההרגל. יש לאמן את כוח הרצון המוסרי לשלוט בנטיות הלב. אך אל לו לאדם להיכנס לגבול המותר

אגרות

1. פרשנו צומד על כך כי מצוה זו צוותה לכל ישראל דוקא, מה הן ניהוקיו לכך?
2. מהי הדרך ל"עצמך": "קדושה" ואיך מביאים אליה?
3. פרושים הם הנאטים של קדושים, למה מאבירים את הקדושה צ"י הדעת הפליאה לצומתה?
4. "מטרה חיובית וסגולת שלילית" איך זה מתהטא, התוכל לתת דוגמא?
5. "הכל נקנה ב"כח ההרצף" מה המסקנא מכך?
6. איך האדם הישראלי יקנה את כוח השליטה בצמנו?
7. למה "יתאמן בצנעא" דוקא?
8. התוכל להאריך את הציווי: "קדש עצמך במותר לך"?

* * *

(ה) וכי תזבחו זבח שלמים לה'. כשתרצו לעבוד עבודה לא תעשו כן לאלילים ואלהי מסכה אלא לשם המיוחד, זהו שאמר לה' ולא תעשו זה על מנת לקבל פרס אלא, לרצונכם, כלומר שתהיה כונתכם לעשות רצונו בלבד ושיהיה לרצון לכם. ומה שאמר, תזבחו ולא אמין, תזבחו' כשם שאמר בסדר אמור אל הכהנים: וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו⁸⁰, דרשו בו רז"ל⁸¹: תזבחו' כתיב חסר וא"ו⁸². ובא ללמד שאין אדם שוחט במוקדשין שני זבחים כאחד אלא זבח אחד, ולא שני בני אדם שוחטין זבח אחד, ומדאסר רחמנא במוקדשין שמע קינה דבחולין מותר, וזו היא ששנינו⁸³: השוחט שני ראשים כאחד שחיטתו כשרה, שנים אוחזין בסכין ושוחטין, כך דרשוהו רז"ל במסכת חולין י"ג. ויתכן לומר לפי הקבלה בתוספת הה"א והוא"ו במלת, תזבחוהו' ממה שידוע כי שתי אותיות אחרונות של השם המיוחד הם שתי מדות: הרחמים והדין, ולפי שהזכיר הכתוב הזה קרבן שלמים, והשלמים באים להשלים המדות⁸⁴, על כן הוצרך להוסיף בכאן שתי אותיות הללו לרמוז על שתי המדות. כענין תוספת הה"א והוא"ו של: ותראהו את הילד⁸⁵, שאמרו⁸⁶: ותרא מבעי ליה, ודרשו בו⁸⁷: מלמד שראתה עמו שכינה.

ג. רבינו בחיי.

פרק יט' פסוק ה':

אגרות

1. למה דברים אומד פרשנו על אופן ההקדמה כאן, מה הט?
2. מה המציה עם האותיות המיותרות ומה תפלתו הראשונה של פרשנו?
3. מהי תפלתו השניה?
4. למה דוקא הפליא יו להדגיש את שתי המידות - דין ורחמים?

* * *